

Samenvatting en preadvies motie 'Budgetneutrale overgang naar Omgevingswet'

Indienende gemeente(n): Noordoostpolder

Ondersteunende gemeenten: 45 gemeenten, zie bijlage bij de motie

NB: gemeente Utrecht staat wel op de lijst, maar steunt de motie niet meer.

Status motie: definitief

Strekking van de motie:

Noordoostpolder en 45 ondersteunende gemeenten roepen de VNG op:

1. de gemeenten te raadplegen in een (bijzondere) ALV alvorens ze een standpunt inneemt zoals bedoeld in artikel 12 respectievelijk 13 uit het Financieel Hoofdlijnenakkoord;
2. daarbij de randvoorwaarde te bevestigen dat de overgang naar de Omgevingswet voor gemeenten op middellange termijn (<10 jaar) budgetneutraal zal verlopen en hierbij een beroep op het Rijk te doen om extra middelen ter beschikking te stellen.

Preadvies VNG-bestuur: Deels overnemen

Toelichting bij het preadvies:

Wij delen de zorgen en de analyse van de indieners. In haar huidige formulering kunnen wij de motie echter niet volledig overnemen. Die formulering sluit namelijk onvoldoende aan bij de huidige interbestuurlijke afspraken die eerder door de leden zijn vastgesteld. Wij hebben met het Rijk in 2018 stevige aanvullende afspraken gemaakt in de Beheeroverkomst om de kosten van de Omgevingswet te ramen en te monitoren. Dit is een proces met belangrijke, vastgelegde momenten van 2020 tot 2027. Wij zullen de leden consulteren op alle belangrijke momenten in het financiële proces tot 2027, ook in 2021 voor inwerkingtreding. Voorts gaan wij ervanuit dat een budgetneutrale overgang mogelijk moet zijn en zullen het Rijk om extra middelen vragen als dat uitgangspunt op middellange termijn (<10 jaar) onhaalbaar blijkt.

Wij vragen de indieners of zij bereid zijn om, gelet op onze voorgaande overwegingen, de motie als volgt aan te passen:

1. de gemeenten te consulteren over de financiële effecten van de Omgevingswet, **bijvoorbeeld** in een (bijzondere) algemene ledenvergadering, **in 2021 op basis van de kostenraming, en over de daadwerkelijke kosten op de belangrijke momenten in het interbestuurlijke financiële proces tot 2027.**
2. daarbij **het uitgangspunt** te bevestigen dat de overgang naar de Omgevingswet voor gemeenten op middellange termijn (<10 jaar) budgetneutraal **moet kunnen** verlopen en een beroep op het Rijk te doen om extra middelen ter beschikking te stellen **als blijkt dat deze budgetneutrale overgang voor gemeenten onhaalbaar is.**

Indien de indieners bereid zijn op basis instemmen met onze voorgaande uitleg van de motie, kunnen wij de motie alsnog in haar geheel overnemen.

Zie nadere toelichting voor het bestuur op volgende pagina

Nadere toelichting ten behoeve van het VNG bestuur

De Omgevingswet gaat in op 1/1/22. Gemeenten zien de meerwaarde van de Omgevingswet en werken hard aan de implementatie ervan. Zij maken zich echter in toenemende mate zorgen over de kosten van de Omgevingswet. Die zorgen betreffen enerzijds de kosten die gemeenten moeten maken om de wet in te voeren; de invoeringskosten lopen in de praktijk hoger op dan vooraf geraamd door het ministerie. Anderzijds betreffen die zorgen de structurele financiële effecten van de wet: gemeenten vragen zich af of de verwachte structurele baten (bijvoorbeeld door besparingen op ambtelijke capaciteit doordat er minder vergunningen worden aangevraagd) gaan opwegen tegen de verwachte extra kosten, zowel structureel als incidenteel. Oftewel: gemeenten vrezen dat de invoering van de Omgevingswet niet budgetneutraal kan worden gerealiseerd. Deze zorgen leven breed in het land; bij meer gemeenten dan Noordoostpolder en de 45 gemeenten die de motie ondersteunen.

Wij herkennen deze zorgen en hebben er begrip voor. Op ambtelijk niveau worden deze zorgen interbestuurlijk al enige tijd gedeeld en besproken. Bij het besluit de invoering van de wet een jaar uit te stellen, is ook bestuurlijk nadrukkelijk op dit punt gewezen. Het is van groot belang om dit richting onze leden uit te spreken.

Noordoostpolder en de 45 ondersteunende gemeenten dienen deze motie in om vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet meer zekerheid te krijgen over de financiën en een budgetneutrale overgang naar de Omgevingswet. Ook deze intentie van de motie ondersteunen wij.

De reden dat wij deze tekst van de motie desondanks ontraden is tweeledig:

1. De tekst van de motie sluit onvoldoende aan bij de huidige interbestuurlijke afspraken waar ook de leden zich aan hebben gecommitteerd. We hebben na het Financieel Hoofdlijnenakkoord (2016), waarop de motie zich baseert, in de Beheerovereenkomst DSO-LV (2018) verdergaande procesafspraken gemaakt met de minister en de andere bestuurlijke partners over de wijze waarop de financiële effecten van de Omgevingswet worden gemonitord en de momenten waarop we daarover met elkaar in gesprek gaan met de mogelijkheid om de bestaande financiële afspraken te herzien.

De belangrijkste momenten in dit financiële proces zijn:

- o Eind 2020/begin 2021: *raming* van de transitiekosten en de structurele effecten in het Integraal Financieel Beeld.
- o 2021: ontwikkeling van monitoringsinstrument voor de structurele financiële effecten.
- o Vanaf 2022: monitoring van de werkelijke structurele financiële effecten.
- o Eind 2022: evaluatie van de werkelijke transitiekosten.
- o Eind 2023: 1^e integrale evaluatie van de structurele financiële effecten.
- o Uiterlijk eind 2026: 2^e integrale evaluatie van de structurele financiële effecten.
- o In 2022, 2023 en 2026 kan de evaluatie van de kosten en baten leiden tot herziening van de gemaakte financiële afspraken.

De motie roept de VNG om de leden te raadplegen in een (B)ALV over het Integraal Financieel Beeld in 2021. Het is effectiever om de leden te raadplegen op de belangrijkste momenten in het financiële proces zoals hierboven beschreven. Deze raadpleging(en) zijn bedoeld ter consultatie van de leden, *bijvoorbeeld* tijdens een (B)ALV, maar kunnen ook op andere manieren plaatsvinden (bijvoorbeeld via VNG Fora).

2. De motie vraagt om een garantie op budgetneutraliteit voor inwerkingtreding, maar die garantie kan op voorhand niet worden gegeven. Het uitgangspunt onder de bestaande financiële afspraken is dat de invoering van de Omgevingswet budgetneutraal *moet kunnen* verlopen. De mate waarin dit daadwerkelijk het geval gaat zijn, zal per gemeente verschillen en is afhankelijk van de uitgangspositie van elke gemeente bij de start van het implementatieproces en de ambitie die elke gemeente heeft met de Omgevingswet.

Als uit de monitor van de financiële effecten van de Omgevingswet blijkt dat budgetneutraliteit op middellange termijn onhaalbaar is voor het gemeentelijk domein, zal de VNG de minister om reële compensatie vragen. De motie kan de VNG oproepen om dit voornemen te bevestigen vóór inwerkingtreding.

Het bovenstaande leidt tot het volgende voorstel voor aanpassing van de motie:

1. de gemeenten te consulteren over de financiële effecten van de Omgevingswet, ***bijvoorbeeld*** in een (bijzondere) algemene ledenvergadering, ***in 2021 op basis van de kostenraming, en over de daadwerkelijke kosten op de belangrijke momenten in het interbestuurlijke financiële proces tot 2027.***
2. daarbij ***het uitgangspunt*** te bevestigen dat de overgang naar de Omgevingswet voor gemeenten op middellange termijn (<10 jaar) budgetneutraal ***moet kunnen*** verlopen en een beroep op het Rijk te doen om extra middelen ter beschikking te stellen ***als blijkt dat deze budgetneutrale overgang voor gemeenten onhaalbaar is.***